

Hormonale therapie bij borstkanker

Jos Kitzen - Internist oncoloog

Manon Curé-Gennisse - Oncologieverpleegkundige Dagbehandeling oncologie F3

Albert Schweitzer ziekenhuis

www.asz.nl

Hormonale therapie

‘Niet zomaar een pilletje, toch wel veel impact’

Hormonale therapie krijg je dan hormonen?

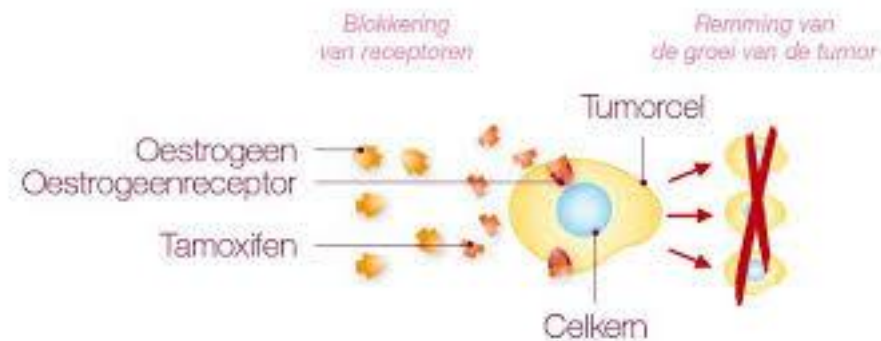
Nee!!

- Hormoontherapie heet officieel anti-hormonale therapie: AHT
- Je krijgt namelijk geen hormonen toegediend, maar een behandeling die er juist op gericht is de productie en/of werking van het geslachtshormoon oestrogeen te onderdrukken.

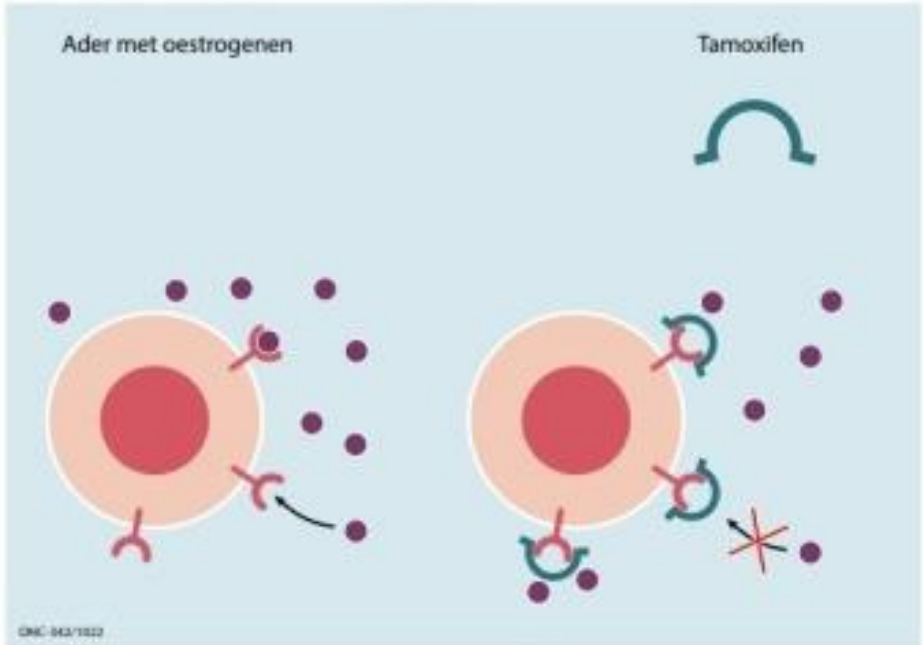
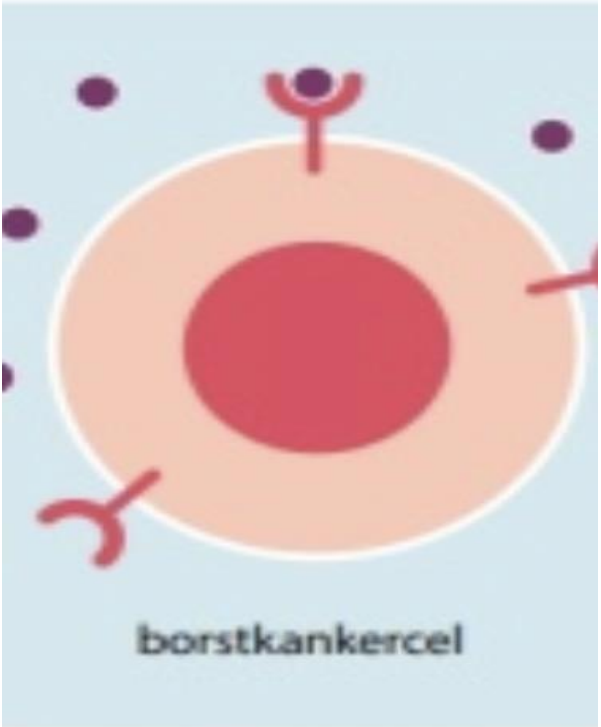
Verskil Anti-oestrogenen - Aromataseremmers

- Anti-oestrogenen **blokkeren** de werking van hormonen op borstkankercellen.
- Aromataseremmers voorkomen dat mannelijke hormonen in onder andere het vetweefsel van vrouwen worden omgezet in vrouwelijke hormonen. Ze **remmen** de werking van hormonen.

Werking anti-oestrogene therapie

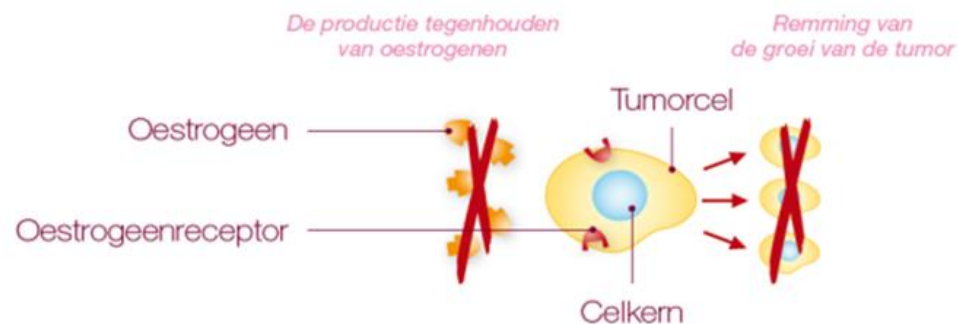

Tamoxifen bindt zich aan de oestrogeenreceptor (eiwit) waardoor dit medicijn de werking van oestrogeen blokkeren (soort sleuteltje op slot).

Werking aromataseremmers

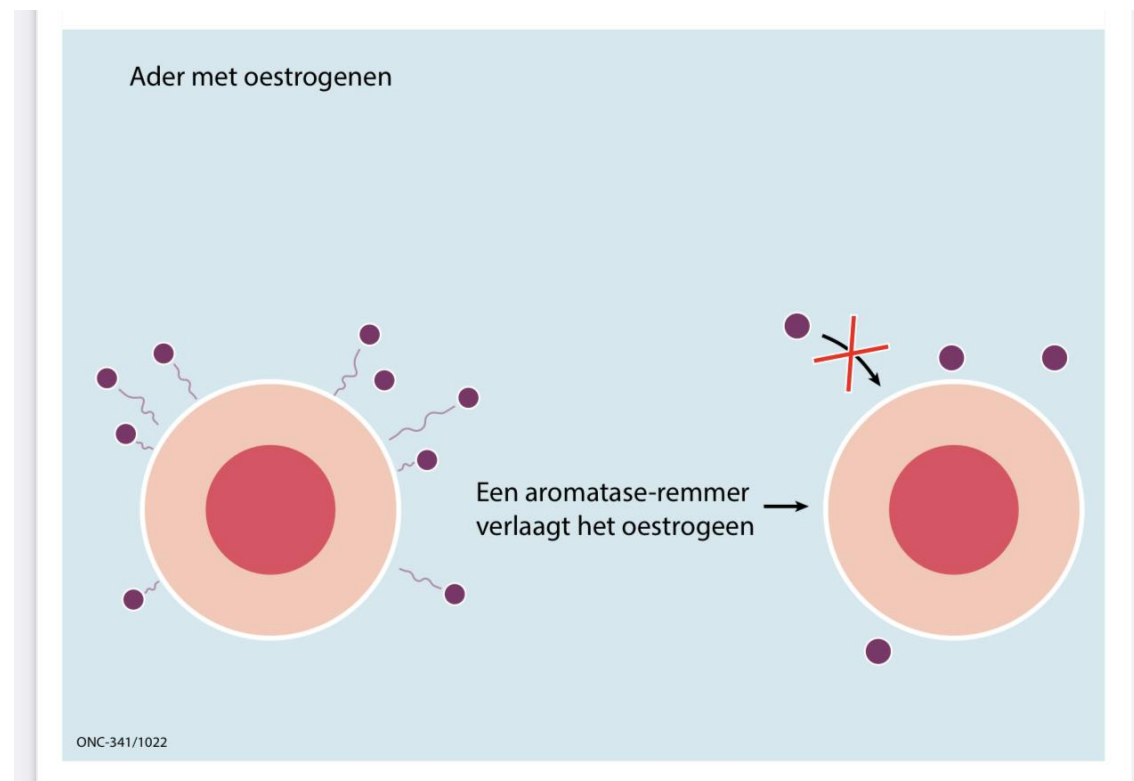
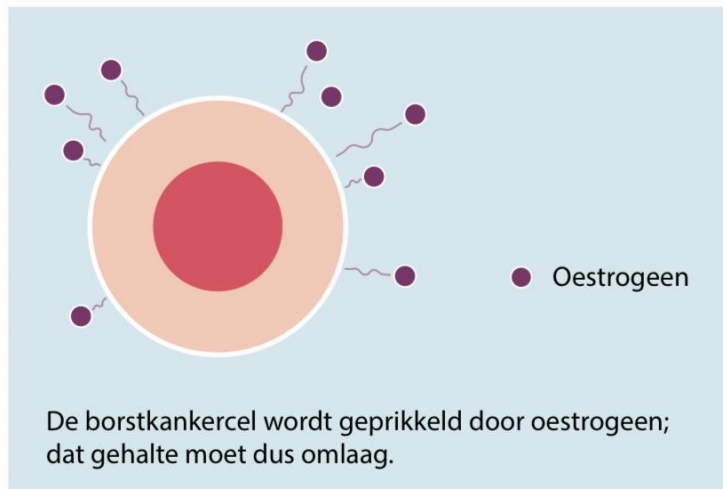
Werking van
aromataseremmers

Bron: Courtesy of Novartis Oncology

Androgenen kunnen worden omgezet in oestrogeen met enzym aromatase.

Een aromataseremmer zorgt ervoor dat dit enzym niet meer wordt aangemaakt waardoor afname van oestrogeen. Daardoor remming van groei van de borstkankercel.

Wat komt aan bod?

- Welke soorten HT en wanneer wordt welke voorgeschreven?
- Bijwerkingen
- Vragen of opmerkingen, mag gerust tussendoor...

Wanneer wordt HT voorgeschreven?

- Alleen bij bewezen hormoongevoelige tumor is HT zinvol.
- $\pm 70\%$ van de soorten borstkanker is hormoongevoelig.
- Hormoon gevoeligheid moet groter zijn dan 10% .
- De arts adviseert AHT als de kans groter is dan 3% dat de tumor binnen 10 jaar terugkomt. De kans wordt berekend met een computermodel en hangt onder andere af van de grootte van de tumor, de graad van de tumor en of er uitzaaiingen in de lymfeklieren zitten.
- Maakt niet uit welke hormoon receptor de tumor heeft.
- Hormoongevoelige tumoren groeien (extra) onder invloed van oestrogeen.
- Oestrogeen bij premenopauzale vrouwen wordt met name in eierstokken aangemaakt.
- Na de menopauze (overgang) vindt de oestrogeenproductie vooral nog plaats in vetweefsel / bijnieren.
- Ongeacht leeftijd. HT kan dus ook op hoge leeftijd gegeven worden.
- HT wordt als tablet of injectie toegediend.

De medicijnen op een rijtje

Tabletten:

- Anti-oestrogeen - Tamoxifen (Nolvadex®)
- Aromataseremmers - Letrozol (Femara®), Anastrozol (Arimidex®), Exemestaan (Aromasin®)

Injecties:

- Anti-oestrogeen - Fulvestrant (Faslodex®)
- LHRH-agonist - Gosereline (Zoldadex®), Leuproreline (Lucrin ®)
Het is een medicijn om de werking van de eierstokken te stoppen. Vermindert de aanmaak van oestrogeen.
Het kan ook gegeven worden om de eierstokken te beschermen indien er nog een kinderwens bestaat.

Hormoontherapie wordt in drie situaties toegepast

1. **Neo-adjuvant:** voorafgaand aan bestraling en/of chirurgische verwijdering van een hormoonpositieve primaire tumor, met als doel deze eerst te doen slinken zodat minder weefsel hoeft te worden bestraald of weggenomen (indien chemotherapie niet wenselijk is, bijvoorbeeld oudere patiënt).
2. **Adjuvant:** na chirurgische verwijdering en/of bestraling van de primaire tumor, met als doel achtergebleven tumorcellen of micro-uitzaaiingen die er misschien zijn te bestrijden en te helpen voorkomen dat de kanker terugkeert.
3. **Palliatief:** om uitzaaiingen te doen slinken en hun groei en verspreiding te remmen.

Wanneer wordt welke HT voorgeschreven?

Vóór de overgang:

- Uitschakelen van de eierstokken, dmv een operatie of medicatie (bijvoorbeeld Lucrin of Zoladex)
- 2,5 jaar Tamoxifen / 2,5 jaar aromataseremmer

Na de overgang:

- 5 jaar aromataseremmer

Belangrijk om te weten

- Aromataseremmers werken niet als de eierstokken nog functioneren.
- Elke patiënt is uniek, welke HT een patiënt krijgt is van meerdere factoren afhankelijk.
- Er wordt veel onderzoek verricht naar hormoontherapie.
- 80% van de vrouwen verdraagt hormonale therapie prima.
- De meeste klachten zijn voornamelijk in de eerste 4 tot 6 weken aanwezig.
- Het gebruik van extra voedingssupplementen wordt niet ondersteunt. Van een te hoge dosering van kurkuma en sintjanskruid is bewezen dat zij de werking van tamoxifen tegengaan.

Meest voorkomende bijwerkingen

- Opvliegers
- Misselijkheid
- Gewrichtspijn
- Vermoeidheid
- Gewichtstoename
- Osteoporose
- Somberheid
- Haaruitval, dunner haar, toename gezichtsbehairing
- Vaginale droogheid en libidoverlies

Opvliegers

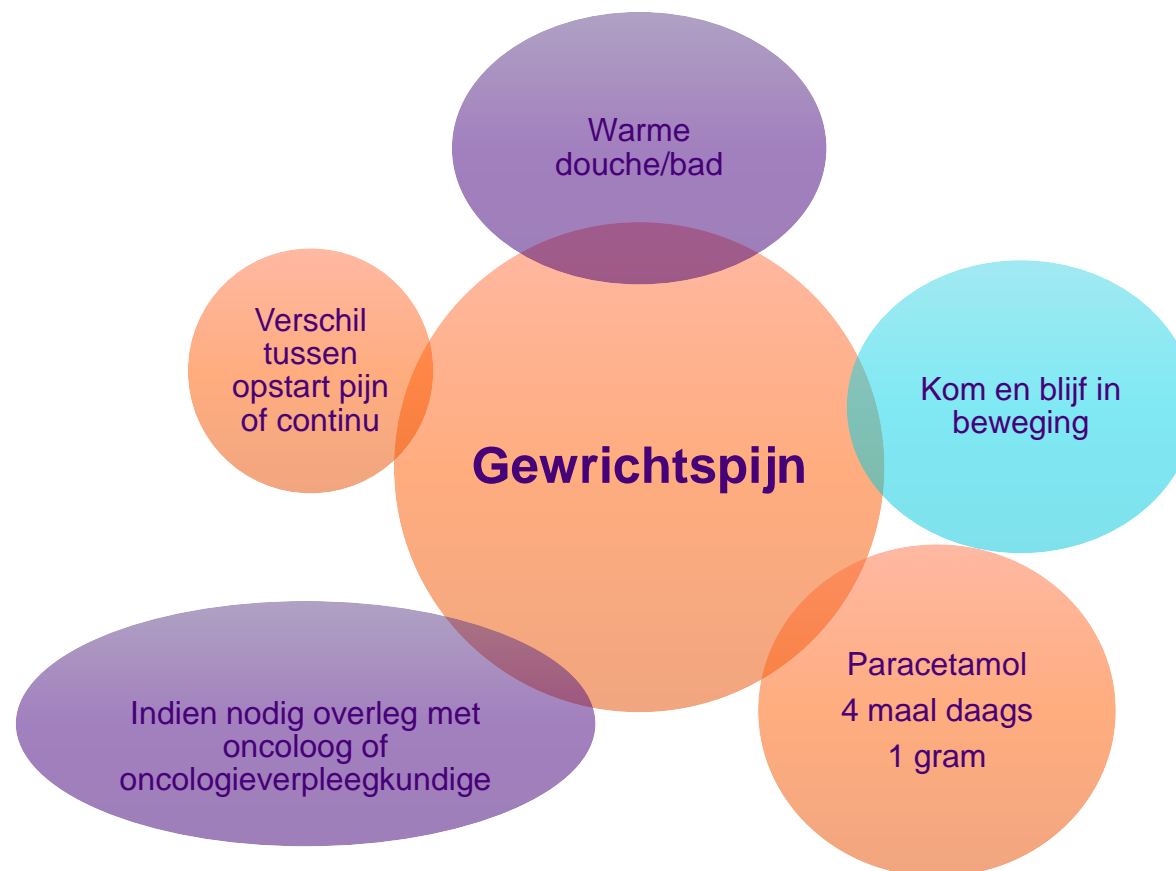

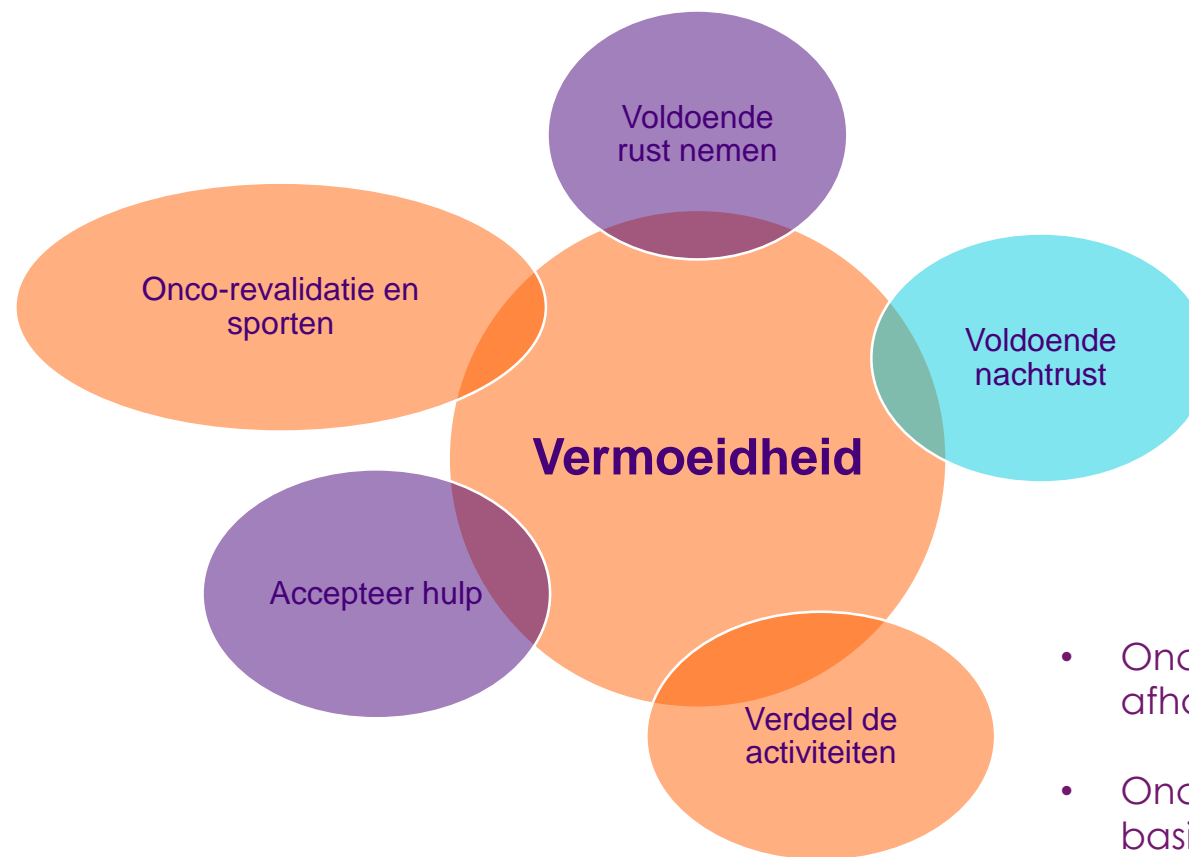
Misselijkheid

Gewrichtspijn

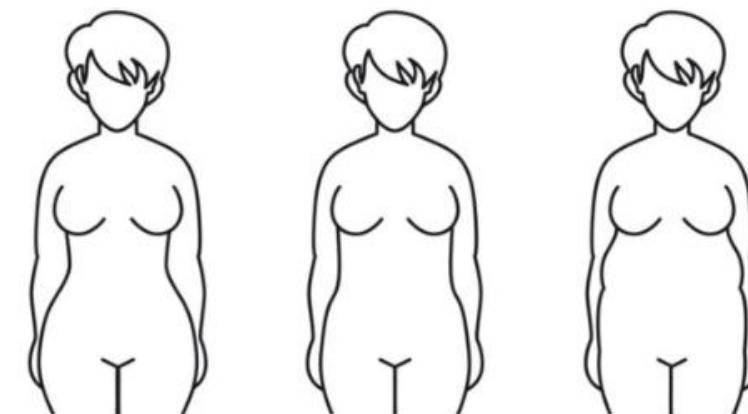
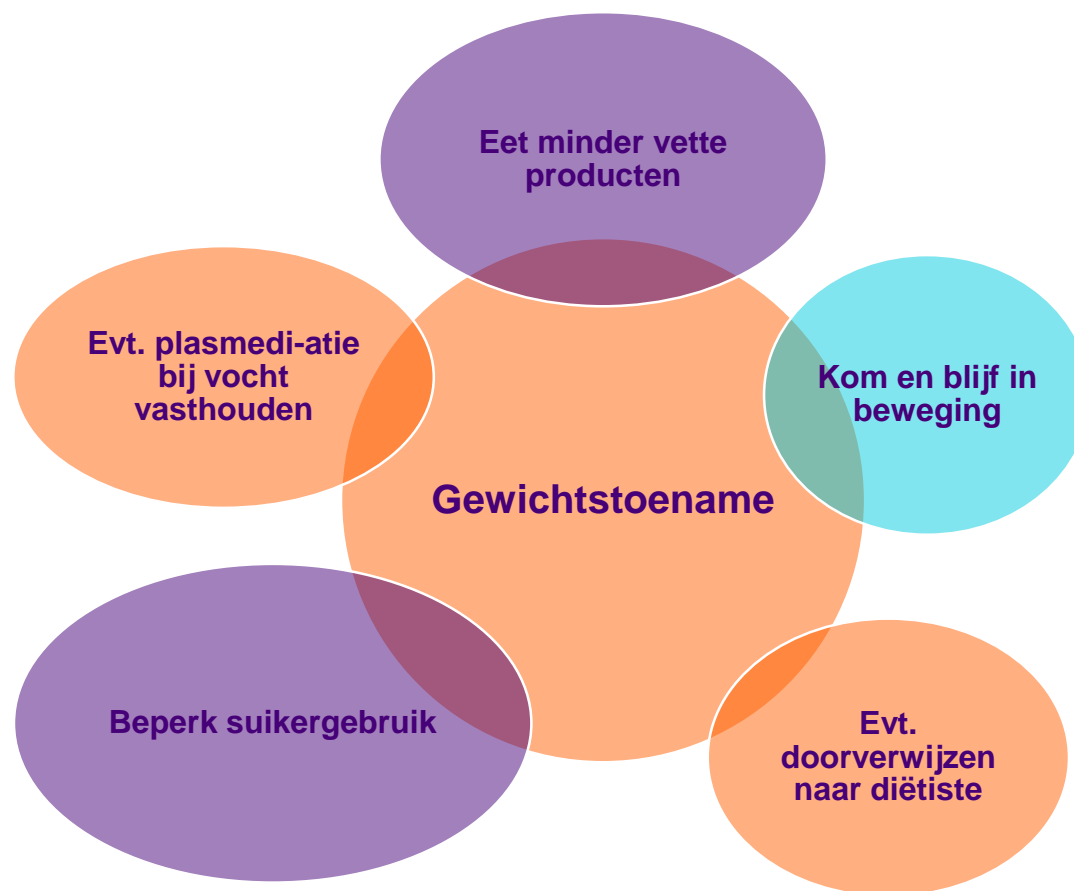

Vermoeidheid

- Oncologische fysiotherapie (vergoeding is afhankelijk van eigen verzekering)
- Oncologische revalidatie bij Rijndam zit in basisverzekering

Gewichtstoename

Oorzaken gewichtstoename

- **De stofwisseling wordt trager**

Tijdens de overgang wordt je stofwisseling langzamer. Het gevolg is dat je minder calorieën verbrandt en meer vet vasthoudt.

- **De hormoonhuishouding verandert**

Ook je hormoonhuishouding gaat schommelen tijdens de overgang. Je lichaam maakt bijvoorbeeld meer testosteron aan. Dit hormoon zorgt voor meer buikvet. Daarom krijgen vrouwen in de overgang vaak last van meer vet rondom de buik en heupen.

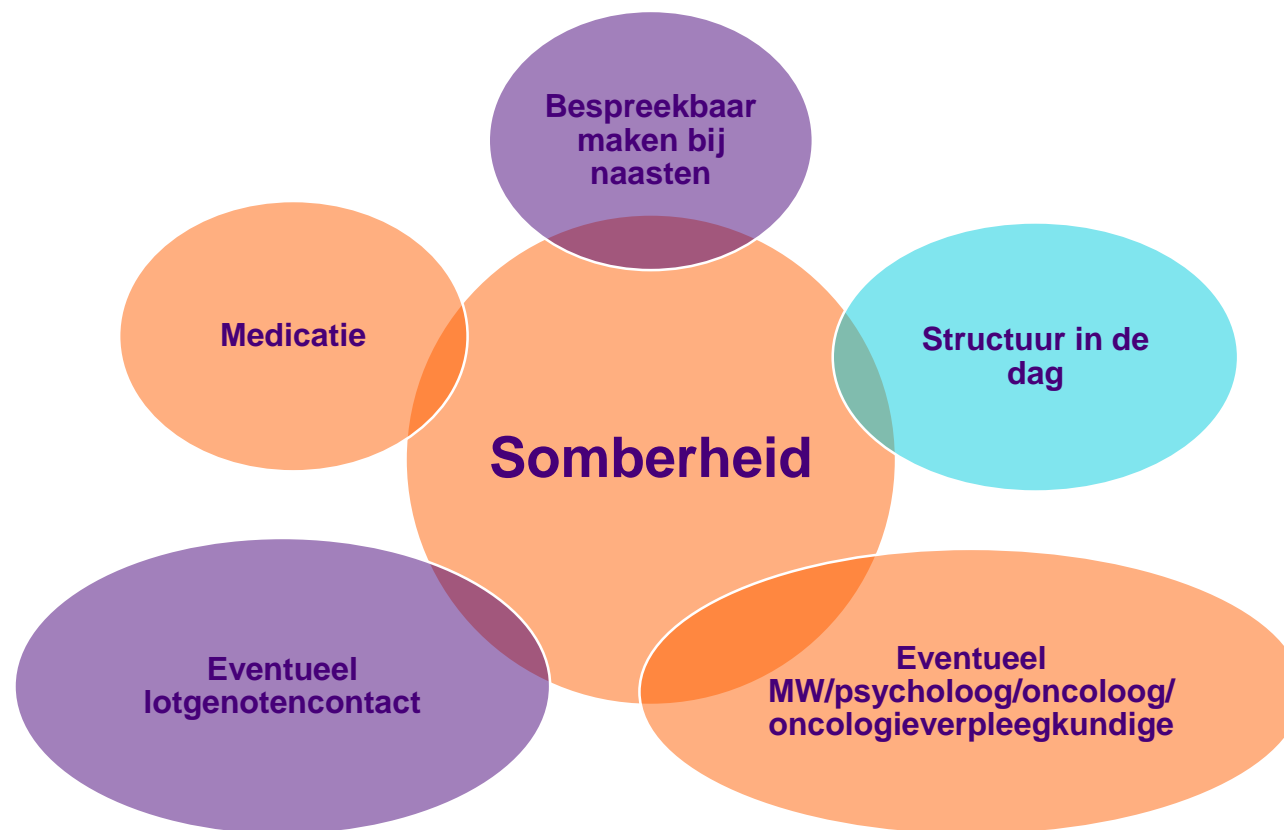
- **Het ouder worden**

Naarmate de jaren verstrijken, neemt je spiermassa af. Dat kan zorgen voor een verandering in je lichaamsvorm. Hoewel je in gewicht misschien niet veel aankomt, kan je er aan de buitenkant wel anders uit gaan zien.

Osteoporose

Somberheid

Haaruitval, dunner haar, toename gezichtsbeharing

Bij overtollige gezichtsbeharing:

- schoonheidsspecialiste
- waxen / harsen
- laseren
- niet scheren, geeft stoppeltjes!

Vaginale droogheid en libidoverlies

Informatiebronnen

- KWF
- Kanker.nl
- Borstkankervereniging Nederland
- De Amazones
- Boekje: 'Vervroegd in de overgang - 86 vragen bij antihormonale therapie bij borstkanker

DANK VOOR UW AANDACHT

Zijn er nog vragen?

Na deze informatieavond nog vragen
of behoefte aan gesprek?

U kunt een afspraak maken via
telefoonnummer 078-6523045
(secretaresse dagbehandeling oncologie)